

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe ant; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu V.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 87.

Sibiu, Mercuri 3/15 Novembre.

1882.

Raportu si propunere

in cestiunea industriei de casa in comitatulu Fagarasiului.*)

Inainte de tote ne permitemu a observá in generalu, cumcá industri'a fiindu unulu din isvórele cele mai nedesecebili ale avutiei nationale, nu dá numai ocupatiune si asecura traiulu si viét'i'a unei insemnate parti a poporatiunei, ci ea cá celu mai mare consumentu alu materiiloru prime, face posibilu o agricultura nationala, dandu'i nutrementulu de desvoltare si de progresu.

Starea in floritóre a stateloru din midiulocu si apusulu Europei ne invétia, cá o agricultura in floritóre nu póte se existe in nici-o tíera, daca alaturea cu ea nu se va desvoltá si industria mica si mare, comuna si fina. Industri'a e midiulocu celu mai puternicu pentru in floritóre a agriculturii. Ba nu numai atáta, industri'a prin immensele ei folóse materiali si morali fiindu unu puternicu motivu de cultura, ea e totuodata si conservátóre a libertatieri unui poporu, creandu o classa de midiulocu de poporu, avuta si independenta.

Premiendu aceste puçine cuvente, prin care voimu in generalu a atinge insemnatatea industriei, ne permitemu cu privire la meritu cestiunei ce ne preocupa, a observá in specialu urmatórele:

Unu sistemulu de industria in o tíera nici-odata nu se póte face dupa siablóne, (mustre, formularie), dupa teorii, ci trebuie se se ia totudeauna in de aprópe consideratiune impregiarile caracteristice locali, cá-ci in acésta privintia sciinti'a economiei national'e are mare asemenare cu dietetic'a, prin urmare cu privire la tíer'a nóstra si mai in specialu la acestu comitatu, nu se póte urmá la desvoltarea industriei decâtu avendu in vedere relatiunile locali, economice, sociali, culturali, materiali ale poporului.

Dir acestu punctu-de vedere plecandu, dupa timpu si dupa impregiarile proprii fiacarei tíeri, industri'a cá si agricultur'a se póte practicá in 3 moduri deosebite, adeca cá industria mare, industria domestica, si meseria (professiune, mestesiugu, industria mica, manufactura).

Pentru-cá se se póta introduce industri'a mare, adeca fabrice, se cere cá poporulu se fia ajunsu la óre-care gradu de desvoltare economica si mai inainte de tote capitaluri mari, apoi industriasi in vetiati in productiunea ce'si alegu, precum si muncitori multi si dedati a se supune la regula, disciplina, subordinatiune stricta, fára care nici-o fabrica nu póte se aiba viitoriu; in fine se mai cere o inlesnire de comunicatiune si piatie pentru desfacerea producteloru.

Tóte aceste cerintie, aceste conditiuni pentru sistemulu de industria mare lipsescu aici in acestu tinutu, precum lipsescu in tota tíer'a.**)

In cátu pentru materialulu de industria mare, acestu tinutu este dotatu de natura in unu modu fórtu bogatu, cá-ci de exemplu poporatiunea produce lana, canepa, inu in mari cantitati, care aru servi pentru fabrice de tieseturi; nu mai puçinu are multimea de paduri, cari aru potea dá nascere la fabrici de sculptura cu atáta mai usioru, cu cátu riurile cele multe cu ape cristaline si repedi representa unu mare tesauru de putere motóre. La tote aceste se mai adaoge clim'a cea sanetósa si fertila.

*) A se vedé Nr. 86 alu „Observatoriulu“.

**) Nu cá lipsescu tocma tote conditiunile in tíer'a intréga; daca inse la unu locu, intru o regiune anumita va lipsi din tote conditiunile essentiali una singura, industri'a mare nu póte prosperá. Din tote, faci'a cu ne mai vediu'ta concurentia straina la industri'a mare se ceru capitaluri sute de mii si chiaru milionu de florini, éra alaturea cu capitalulu se ceru mecanici, tehnici, chemici nu numai fórtu inaintati si perfecti in specialitatea loru, ci totuodata ómeni de caracteru intregu, nu lenesi, nu betivi, nu hoti, nu insielatori, cá-ci cu ómeni blastemati milionulu se duce pe apa in puçini ani de dile. Not'a Red. Obs.

Deci potemu constatá, cá acestu tinutu este fórtu recomandabilu pentru industri'a mare, si ne magulimu a sperá, cá'i va fi rezervatu unu venitoriu bunu, daca nu voru lipsi capitalurile recerute si daca aru fi legatu cu o aripa de drumulu feratu orientalu.

De candu Ungari'a are cu Austri'a unu teritoriu comunu vamale si de candu drumurile de feru usioréda transportulu marfeloru din Austri'a si din statele dela apusu, industri'a patriotica de si inca puçinu desvoltata, prin immense concurentia straina a fostu reu atinsa si in parte cu totulu stinsa. Acésta se simte mai cu séma in orasiile de alu 2-lea si alu 3-lea rang, unde meseriasii parte mare au inchisu lucratorile loru si parte au emigratu si emigréda, parte prindu de córnelu plugului ori venéda dupa mici posturi, cá se nu fia moritori de fóme.

Acestei stari deplorabile nu se póte opune cu óre-care succesu, decâtu numai desvoltarea pe o scara cátu se póte de intinsa a industriei de midiulocu, adeca a industriei de casa.

Daca dnulu ministru de industria si comerciu a luat u iniciativ'a promovarei industriei domestice, apoi prin acésta mesura a corespunsu unei dorintie si unei trebuintie generale, pentru care merita recunoscentia.

Espositiunile din urma din Késmark, Budapest'a si mai cu séma acea din Sibiu au datu o vie si imbucurátóre proba, cumcá industri'a de casa are radacini afunde la poporulu tieranu si in specie la acelu de nationalitate romana, si cá acestu sistemulu de industria are tote sortile reusirei, desvoltarei, progresului, daca inaltulu regimu nu va crutiá spelele recerute pentru inaintarea ei.

Industri'a de casa este desvoltata in unu gradu inaltu si in tierile acelea, unde se practica industri'a mare, cum de exemplu in Franci'a, in Elveti'a, in Germani'a.

Sistemulu de industria domestica e avantajiosu si pentru-cá practicandu-se mai cu séma la sate, dá ocupatiune familiiloru tierane, care ne avendu de lucru pentru timpulu anului intregu, ii aduce folóse nepretiuite, dandu'i unu isvoru nedesecebile de inavutire.

Industri'a domestica la poporu preste totu in tíera, si anume in acestu comitatu este reprezentata prin textila, adeca tieseturi de pensa si postavuri (panuri).

Avendu in vedere, cumcá in acestu comitatu se produce lana in mari cantitati, introducerea resbóieloru de constructiune nóua cu scopu de a practicá fabricarea de postavuri in modulu cum se practica in Brasiovu, Sibiu si Cisnadia, ar fi de unu folosu nespusu de mare; pe langa postavaria aru potea functioná resbóie de nóua constructiune si pentru tieseturi de pensa, de canepa si inu.

In chipulu acesta nu preste multu amu potea sperá se avemu o industria domestica desvoltata asia cum o vedemu in tierile apusene.

Introducerea industriei in satele nóstre intre altele: a) va permite se se prefaca in obiecte fabricate multime de materii prime, pe care le esportamu spre a le reprimi in forma de fabricate din strainatate; b) va dá de lucru poporatiunei rurale, care perde atáta timpu pretiosu preste anu ne avendu de lucru; c) va emancipá in parte tíer'a de indatorirea de a'si aduce din afara si cele mai neinsemnate obiecte fabricate; d) va formá unu personalu pretiosu pentru fabricile ce se voru infiintá in viitoriu in tíera; in fine creandu o industria adeveratu nationala va ridica bun'a stare a poporului si prin acésta si puterea contributóre cátra statulu. Folósele desvoltarei unei industriei de sistemulu domesticu sunt dara evidente.

Deci ne permitemu a face urmatórea

Propunere.

1. Se se respundia la inaltele rescripte ministeriali mai susu citate in o adresa, in care pe

bas'a premisseloru se se arate, cá de presentu in lipsa de capitaluri si lucratori industriali infiintarea de fabrici in acestu comitatu nu e posibilu; totu odata se se adaoge, cumcá poporatiunea acestui comitatu produce lana, canepa si inu in insemnate cantitati, avendu si multime de paduri si riuri repedi cu ape cristaline, dela natura ar fi acestu comitatu altfelu fórtu acomodatulu pentru fabrici si anume fabrici petru textile si de sculptura.

2. Industri'a domestica avendu unu frumosu venitoriu in acestu tinutu, unde poporatiunea rurale si anume femeile si de presente facu ele insele tote tieseturile de lana, canepa, inu si bumbacu pentru lips'a de casa, ba si pentru vendiare, se se arete inaltulu ministeriu, cá o desvoltare prin aplicare de instrumente mai corespunditóre si prin instructiune in scóle este nu numai de doritu, ci chiaru necessaria.

3. De-óre ce inse comitatulu nu dispune de midiulóce, se fia rogatu inaltulu ministeriu reg. de industria si comerciu, cá pe spelele statului se infiintie aici celu puçinu una scóla industriale pentru tieseturi si sculpturi; dara si pana atunci se se trimitu din acestu comitatu celu puçinu 4 femei tierane, care sunt bine initiate in tiesetu spre instruire la scóla industriale de tieseturi din Seps-Szt.-György, care aru servi apoi de instructóre.

4. Fiindu-cá nu se póte presupune cá s'aru aflá astfelu de femei care se faca cursulu de lipsa cu spelele proprii, ar fi a se rogá in ministeriu cá se se dea pentru fiacare astfelu de eleva câte 15—20 fl. v. a. pe luna, si noi suntemu de convingere, cá multu 6 luni ar fi de ajunsu pentru castigarea instructiunei necesarie.

5. Pentru a incuragiá cele 4 femei eleve, ar fi cu scopu cá la finea cursului, se li se dea gratis fiacarei câte unu resboiu de nóua constructiune, care totuodata ar servi de modelu la poporatiunea din acestu tinutu.

Acestea sunt opiniunile si propunerile nóstre in acésta cauza, si rogamu pe onorabil'a adunare, cá se binevoiesca a le primi si ridicá la valóre de conclusu.

Joanu Romanu m. p.,
presied. comiss. si referente.

Câte scóle industriali femeiesci se afla in Ungari'a si in Transilvani'a?

Cá unu micu comentariu la raportulu dela Fagarasiu facemu locu acilea la urmatóirele informatiuni oficiali publicate in Budapest'a.

Comissiunea provinciala intocmita de cátra ministeriu in anii din urma cu scopu fixu de a incuragia industri'a femeiesca de casa arata, cá pana acuma se afla infiintate 22 scóle femeiesci de industria, sau cum le dicu in Romani'a, scóle professionale, éra alte 4 se mai infiintéda acuma. Din tote acelea, 12 scóle professionale primescu dela statulu subventiune anualu 12,195 fl. v. a., care suma se imparte in proportiuni diverse, dupa cum se constata lipsele locali. Scólele professionali femeiesci se afla: si anume in Transilvani'a la Clusiu si la S.-Szt.-György (in secuime 3 óre dela Brasiovu), éra in Ungari'a la Iglo, Beregszász, Miskolcz, Sátoralja-Ujhely, Budaajlak doue scóle, una mare, proprietate a reuniunii femeiloru magiare, Pressburg (Pozson), impreunata cu scóla normala pedagogica femeiesca, Szakolcza, Aranyos-Marot, Nagyszombat.

Alte 10 scóle professionali femeiesci care se sustinu numai din poterile loru sunt: Oradea-mare, Besztercebánya, episcopésca; in Budapest'a, in Cinci-biserici (Pécs), in Kőrmöczbánya, in Zalaegerszeg jidovésca, apoi in Baan, in Buse, Érsekújvár, in Zsolna. In tote acelea scóle invatia si lucra preste 2000 (doue mii) fete si neveste tinere, dela care apoi au se invetie altele in comunele de unde sunt

acelea. Cele 4 scóle noua femeiesci totu numai profesionale se facu la Dobritinu, Csurgo, Békés-Csaba si una totu la Cinci-biserici.

Acei carii cunosceti regiunile acestoru doue tíeri dupa cum sunt ele locuite de diverse nationalitati, bine-voiti a observa, cà in tinuturi locuite si de romani in numeru considerabile se afla numai doue scóle profesionale, la Clusiu si la Oradea; dara apoi se nu intrebati câte eleve romane se afla in acelea.

Despre memorandumul conferentiei celor 153 delegati

Dupa-ce operatulu acesta se afla astadi in manile multoru romani din cele doue tíeri, de unde se adunasera cei 153 delegati; dupa-ce coprinsulu seu interessedia pe toti càti nu s'au culcatu de cu tòmna, cà se'si dorma somnulu de érna pàna la St. Tóderu in Paresimi, — ne permittemu si noi a reflectá câte ceva in puçine cuvante asupra lui; nu in meritulu cestiuinei, cà-ci in acela noi unii nu ne tinemu de competenti, ci cu totul din altu punctu-de vedere.

Ni se cere adeca de càtra lectorii din afara, cari n'au ocaziune a se ingropá intre duzine de diarie straine si a se preamlá prin ele, cà se le spunemu ce efectu a produsu in pressele straine acelu memorandum.

Nici la acésta intrebare nu se pòte dá chiaru astadi respunsu cu totulu siguru, cà-ci prea este curendu. Editiunea germana abia ajunse in manile publiculu germanu de diece dile. Din editiunea magiara n'a potutu inca esí nici-unu exemplariu in publicu pàna in septeman'a viitóre, din caus'a multoru greutati tehnice. Asia dara tóta larm'a facuta pàna acum asupra memorandumulu in laintrulu acestui statu, fu provocata numai prin unele estrase publicate fara preugetare mai seriósa dupa câte unu exemplariu romanescu. Nici-una dintre redactiunile câte s'au incaieratu pàna in 1 Novembre st. n. de memorandumu romanescu nu apucase a'lu cití, cu atátu mai puçinu a'i apretia legatur'a organica a partiloru sale, cu care nu se face nici-o parada in trensulu, ci trebue se o afle lectorii dupa ce au cetitu operatulu intregu.

Cu tóta acea cunoscintia fórte superficiala câteva diarie magiare se aruncara asupra bietulu memorandumu intocma precum se arunca zavodii asupra unui tauru dusu la junghiare, spre a'lu tiné in locu pàna'i va dá macelariulu cu muchi'a in capu.

Inse care se fia acelea diarie? Cine se le scia pe tóte, cine se citésca câte o suta de diarie pe fiacare di? Din partea nóstra vomu insemná aci numai recensiuile, estrasele, criticele, injuraturile câte apucaramu a le cetí noi insine, éra acelea sunt fórte puçine, pentru-cà de ex. „Ellenzék“ (Opositiunea, fóia Kossuthiana din Clusiu) asigura, cà „fórte multe diarie se ocupa (igen sok lap foglalkozik)“ cu memorialulu politicu alu romaniloru. Noi pàna acuma ne insemnaramu numai articlii mai lungi aparuti in diarie mari cotidiane si anume:

„Nemzet“, Bpest'a, ministerialu; articlii din 29 et 30 Oct. scrisi cu fiere si otietu.

„Pesti Napló“, Bpest'a, opositiune aristocratica, trufasiu, inganfatu, articlii din 27 si 29 Octobre, apoi cu atátu mai aspru in celu din 1 Novembre Nr. 301 scrisu Gy—i.

„Pester Lloyd“ Nr. 302 din 2 Nov. reproduce program'a, face unu estrasu concisu din operatu; in Nr. 304 din 4 Nov. se ocupa in primulu seu pe largu de coprinsulu intregu alu memorandumulu de politic'a ce crede elu cà aru urmarí cei 153 de barbati si partisanii loru, cà-ci adeca „P. Ll.“ nu crede, cà maiortatea romaniloru ar tinea la doctrinele professate in memorandumu, cà-ci asia ceva dupa densulu ar fi unu reu mare; ici-colea se demitte la unele ironii asupra originei romaniloru, mai departe inse continua cu multa seriositate si nu'si bate jocu de poporulu romanescu, precum acestu organu alu plutocratiei érá dedatu pàna acum a scrie cu nespusa ura si urgia nu numai despre romanii din acésta monarchia, ci si despre cei din statulu Romaniei. Intru altele este invederatu, cà auctorulu acelor articlii n'a cititu operatulu intregu, cà nici n'a avutu de unde, ci s'á folositu numai de unu estrasu facutu de altulu in fug'a mare si datu lui spre a'lu folosí in spiritulu sistemei domnitóre.

„Neues Pester Journal“ din 31 Octobre se incérca la o critica, remane inse la calea jumatate pentru-cà cunósce cestiuinea romanésca càtu si orbulu colorile; si cum se ó cunósca elu, candu se mai afla destui carturari romani, cari nu o cunoscunici ei.

„Ellenzék“ diariu Kossuthianu din Clusiu, proprietate a secuiloru Bartha, Ugron et Comp., cari in Septembre 1877 incercasera invasiunea in Moldov'a, cà se o ia dela muscali si romani. Acestu diariu catranitu fórte pe romani din cauza mai virtosu, cà ei inca totu mai cutédia se se numésca pe sine romani aici in Transilvani'a si Ungari'a, stá se'i sugrume cu studiulu ce face asupra memorandumulu si asupra cestiuinei romanesci in articlii sei din 29, 30, 31 Octobre, 2 si 4 Nov.; pe langa acuse perfide, injuraturi nemotivate, falsificari cu ridicat'a, mai adaoga si vaieraturi, cà éca, este vai de magiari; adeca tocma precum suna anecdot'a despre jidovu: elu bate si totu elu sbiéra.

„Siebenbürg.-deutsches Tageblatt“ incependu cu Nr. din 10 Novembre comunica publiculu seu estrase pe largu din memorialu.

Daca vomu mai cití de acestea, vomu mai comunicá.

Memorandu

càtra ilustritatea sa d. Dr. Joane Szabó episcopu gr.-cath. alu diecese Gherlei,

in privint'a convocarei unni sinodu diecesanu mestecat, pentru vindecarea mai multoru rane ale biserice gr.-cath. tinetórie de proviñci'a metropolitaná a Albei-Julie si Fagarasiului, si resp. de dieces'a Gherlei.)

(Urmare.)

Sciindu-se, cà in sinodulu convocatu pe 4 Sept. 1700 clerulu si poporulu romanu cu unanimitate se invoira in s. unire cu biserica Romei, éra mai tardiu, — dupa ce Romanii fagarasieni, cari impreuna cu cei din tinutul Barsei protestase la a. 1700 in contra s. uniri, la a. 1711 scrisera de nou declaratiunea pentru s. unire, — neunitii, afara de tinutul Barsei, au ramas numai ici cole imprasciati pre sub pólele muntiloru; sciindu-se, cà neunitii dela a. 1701 pàna la a. 1761, in unu interval de 60 ani, au fostu fara episcopi, vicari, topopoi, si cu preuti fórte puçini; sciindu-se, cà si dupa infiantirea vicariatulu la a. 1761 si dupa restaurarea episcopiei neunite la a. 1783 vicarii si episcopii neuniti pàna la a. 1848 au fostu fara védia, platiti de càtra fii sei sufletesci reu si ne-regulatu, apoi precum episcopulu, asia si preutimea persecutata din partea statulu si a unitiloru, si acésta ultima aprópe fara nici o portiune canonica, neculta, precum de sine se pòte intielege, éra lumenii eschisi dela tóte drepturile politice personali; sciindu-se, cà desi prin art. nov. 60 din a. 1791 religiunei neunite i-se asigura „liberum religionis exercitium“, totusi pàna la a. 1848 a fostu tractata si considerata numai cá tolerata, ce se pòte vedé si din instructiunea data episcopulu Vasiliu Moga la a. 1810, mentiunata mai susu, din contra episcopii gr.-cath. provediuti cu dominie frumóse, éra preutimea gr.-cath. mai culta, in parte provediuta cu portiuni canonice, in urma secularii gr.-cath. nobili si libertini in privint'a drepturiloru personali tractati mai bine cá cei neuniti eschisi dela tóte oficiele publice; sciindu-se, cà diferint'a dogmateca e fórte mica intre biserica romana unita cu Rom'a, si intre cea neunita, si mai cà neintielésa de poporu; apoi sciindu-se, cà in ritu, in ceremonie si in tóte functiunile religióse, precum si in administrarea santeloru sacramente si alte rituali, la cari se precepe poporulu, chiaru nu esiste nici o diferintia intre aceste doue biserice; in urma sciindu-se, cà unirea cu biserica Romei se facuse sub conditiune sine qua non, cà „ritulu, disciplin'a, datenele, canónele si drepturile biserice orientali de ritulu grecu se se tina nevetamate si pre venitoriu:“ s'ar paré nu numai enigmatica, dar chiaru misteriósá trecerea dela o biserica, — ce are aceleasi datine, ritu, asiediamente si canóne, materialmente e mai bine provediuta, cu preuti mai culti, si cu mai multe drepturi, — la alta biserica de acelaasi ritu, canóne si asiediamente si intemeiata aprópe pe aceleasi dogme, persecutata de statu si fara preuti. Ce pòte fi dara caus'a, cà intregindu-se s. unire la a. 1711, indata in alu 2-lea deceniu, dupa mórtea episcopulu Giurgiu, precum si sub episcopatulu mariloru episcopi Inocentiu Micu si Petru Paulu Aronu éra parasi s. unire cea mai mare parte a Romaniloru uniti, si se reintórsa in sinulu biserice neunite?

Spre deslegarea acestei enigme, acestui misteriu, se aducu inainte mai multe cause, ce aru fi concursu la acele treceri.

a) Indemnarile sichastrulu bosniacu Visarionu, apoi amagirile calugarulu Sofroniu si ale preutulu Joane Molnaru numitu si Tunsulu. Inse e cu greu de creditu, cà poporulu romanu unitu unui sichastru strainu, ori unoru calugari séu preuti veniti

asemenea din strainitate, se le fia datu mai multu crediamentu, decâtu episcopiloru si preutiloru alesi de dinsi si dintre dinsii si superiori cu invetiatur'a; ba inca se le fia datu crediamentu intru asia mesura, càtu se si parasésca biserica numai si numai la simple indemnarile acelora, déca n'aru fi existatu alte cause ponderóse.

b) Se dice si aceea, cà acea trecere au causatu-o motive si influentie politice. Intre altele acea umilire, cà metropoli'a romana de Alb'a-Julie'a fu degradata la simpla episcopia a Fagarasiului. Apoi cà episcopulu unitu deveni mai degradatu, decâtu cum a fostu metropolitii romani inainte de primirea s. uniri, si anume sub principii càti toti Rákoczy si Apafii; pentru cà pàna candu pre acelu timpu metropolitii gr.-res. si intre altii Simeone Stefanu au fostu subordinati superintendentulu calvinu, episcopulu unitu alu Fagarasiului deveni subordinatu unoru jesuiti de rangu ierarhicu cu multu mai inferioru, cum au fostu jesuitulu pater Baranyi parochulu Albei-Julie, si mai tardiu altulu, rectorulu din Clusiu, care sede vacante la a. 1728 convocá si sinodu bisericescu. Cá alta cauza politica se aduce, cà: o parte mare din promissionile, facute in ajunulu primirei s. uniri, remasera numai pe chartia.

Concedemu, credemu, dar scimu, cà cauzele mai susu enumerate si multe alte cause politice au ajutat desertarea dela s. unire, au fostu motórie; nu concedemu inse si nu credemu, se fia fostu acelea causa efficiens. Pentru ce nu? Pentru cà neunitii au fostu pe acelu timpu pe de 100 de ori mai apesati. Intr'adeveru nu se pòte precepe, cum aru fi trecutu la acea biserica cu multu mai apesata cea mai mare parte a unitiloru mai puçini apesati, din motivulu apesariloru? Deci caus'a cea adeverata, causa efficiens a parasirei s. uniri, — ajutata fara indoiéla si prin indemnarile lui Visarionu, Sofroniu si Tunsulu, apoi prin cauzele politice enumerate mai susu, a fostu neobservarea datineloru, a disciplinei si canóneloru biserice orientali; ba si calcarea in picióre a acelora in biserica unita; apoi successiv'a miciorare a vietiei patriarchali intre lumeni si preutime (tocmai cá asta-di), cari tóte in cea neunita cu atátu se observa cu mai mare scrupulositate.

4. Cum au potutu veni ignorate disciplin'a, asiediamentele si canónele biserice orientali grece in biserica romana orientala de ritulu grecu unita cu biserica Romei, si calcate in picióre drepturile ei? Cum se potú intemprá una cá acésta atunci, candu se scie, precum s'a aretatn mai susu, cà s. unire cu biserica Romei s'a facutu numai in cele 4 puncte si cu expresa conditiune, cà „ritulu, disciplin'a, asiediamentele si canónele biserice orientali de ritulu grecescu se se observe si pe venitoriu; candu e nedisputaveru, cà neobservarea acestoru asiediamente, neobservarea constitutiunei de mai inainte produse atâte imparechiari; candu se scie, precum se aretà mai susu, cà din acésta cauza dupa mórtea episcopulu Joane Giurgiu si sub marii episcopi Inocentiu Miculu si Petru Paulu Aronu deserta dela s. unire cea mai mare parte a Romaniloru si se reintórsa la biserica orientala neunita? Si cine pórtá vin'a pentru acestea?

Unii, chiaru si din ierarchia nóstra mai inalta — barbati, cari voia a trece de mari constitutionalisti, — atribuia, si unii mai atribuescu si arunca si asta-di vin'a pentru calcarea acelor institutiuni numai pe spinarea scaunulu pontificu romanu, éra altii pe a regimulu politicu.

Primulu asertu, adeca invinuirea scaunulu pontificale romanu, nu o potemu precepe. Pentru cà cum ar poté scaunulu pontificale calcá in picióre conditiunile de unire, puse de protoparintii nostri cu ocaziunea primirei s. uniri si primite de acelu scaunu? Intre altele, cum ar poté opri séu impedecá tinerea sinódeloru anualu eparchiali si protopopesci, alegerea demnitariloru bisericesci si a preutiloru, si rapi dreptulu disciplinare, cari tóte le amu avutu inainte de unire, ce se vede din colationalile mai susu mentionate ale principelu Georgiu Rákoczy din a. 1643 si dintre cari o buna parte a fostu in usu pàna la a. 1848? Cum ar poté face asia ceva scaunulu pontificale, candu elu spre a puté cuprinde in sinulu iubitoriu alu biserice cath. càtu mai multi crestini, fia de ritulu latinu fia de celu grecu, maronitu séu arménu, a mantinutu si a demandatu mantinerea datineloru respectiveloru natiuni, cari datine atátu sunt de varie dela inceputu si pàna asta-di, schimbandu-se dupa tíeri si ginti? Da, pentru cà cine nu scie, cà d. e. vecinii Bosniaci tinu miss'a loru romanocath. in limb'a bosniaca, alte popóra in limb'a si

dupa ceremoniele lor; asia, cã exista si in prezente miss'a madiolaneze sãu dupa ritulu s. Ambrosiu in Itali'a, mosarabica in Spani'a s. c. l.? Cine nu scie, cã Rom'a in celea externe ale relegei avã pururea o economia intielãpta, cã „Necesse est, non ut omnes Latini, sed ut omnes catholici sint“ dise pap'a Gregoriu XVI., si totu asia alti papi si alte concilie?*)

Nu potemu intielege mai departe inculparea memorata a scaunulu pontificiale, de-õre ce scimu, cã si in biseric'a apusãna disciplin'a, ritulu si alte usuri privitorie la afaceri externe bisericesci au variatu totudeauna dupa popõra, timpuri si inprejurari. Asia de ex. in evulu mediu in Spani'a casatori'a preotiloru erã „celu puçinu tolerata.“**) Chiaru astadi scaunulu pontificiale alu Romei concede Maronitoru si Melchiloru din Siri'a, cã preotiloru ajunsu la veduvã, daca capii lor bisericesci potu aratã cause grave pentru a 2-a casatoria a veduvitoru, se põta pasã la a 2-a casatoria.***)

Apoi ce atinge participarea seculariloru la crearea funcionariloru bisericesci, scimu, cã aceea si in biseric'a occidentale a existatu si mai exista, si modulu ei asidere a fostu si estã fõrte variante. Asia alegerea apostolului Mati'a in loculu lui Jud'a vendiatoriulu, adunarea crestiniloru o decise prin tragere la sorti.***) Unii papi ai Romei fura alesi prin aclamarea poporulu. La noi in fost'a diecese a Fagarasiului, ce a cuprinsu in sinulu seu intrãga Transilvani'a si partile Ungariei foste incorporate cu acãsta, susta inca dreptulu de alegere, dupa care au si participatu tõte tracturile protopopesci si la ultim'a alegere a arhiepiscopulu si mitropolitulu din Blasiu. Totu acolo pãna la 1848 a fostu in usu alegerea preutilor prin poporu, au sustatu in vigõre scaunele protopopesci, carile erã foruri disciplinari pentru tõte feçele bisericesci din resp. protopopiate si totuodata judecatorie de I. instantia in afaceri matrimoniale. Impedecatu-le-a acestea in trecut scaunulu pontificiale? Ba.

Daca ce positiune a luat scaunulu apostolicu alu Romei façia de sinõdele mestecate? In sinõdele, ce se tãnura in metropoli'a gr.-or. a Ardãlulu la a. 1697 si 1700, convocate si celebrate, celu de ãntaiu sub presidiulu metropolitulu Teofilu, erã alu doile sub a lui Atanasiu, afara de protopopi si preoti a luat parte o multime de lumeni. Deci au fostu sinõde mestecate, si acele adusera decisiuni nu numai in obiecte, ce se tãnu de afacerile materiali ale bisericiei sãu de celea timpurane, ci chiaru in cestiuu privitorie la adeveruri fundamentali sãu dogmatice; decisera adeca a primi unirea cu biseric'a Romei. Si scaunulu romanu nu face nici-o esceptiune, nu dubita unu momentu a primi de valida declaratiunea de acele sinõde mestecate facuta chiaru in obiecte dogmatice, rituali si tãnetõrie de dreptulu canonicu. Cum ar dubitã dara, cum ar potã dubitã a privi de valide atari otariri, ce aru atinge obiecte materiali de ale bisericiei, precum intretinerea preotiloru, fundatiunile, crescerea junimei si chiaru a clericiloru, si multe altele? Cum ar potã impedecã tãnerea sinõdelor pure preotiesci si mestecate, candu e cunoscutu din istoria, cã chiaru pre acelu timpu, candu s'au tãnutu susu atinsele sinõde mestecate in Transilvani'a in biseric'a de ritulu grecescu, s'a tãnutu si marele sinodu micstu alu Maronitoru Siriani?

Apoi õre n'au fostu tocmai asia sinõde mestecate asia numitele capitularie ale Franciloru in evulu mediu, practisate mai in totu apusulu catholicu? Si ce alt'a a fostu si in biseric'a orientale, p. e. in Moldavi'a si Munteni'a, soborulu mare alu tieriei, in carele se adunã domnulu, boierii cei mari si cei de alu doile, apoi metropolitulu, episcopii, archimandritii, egumenii si alti preuti de capacitate spre a decide in afaceri atãtu politice cãtu si bisericesci? Erã acestu usu constitutionale, portatu de celu mai genuinu spiritulu alu crestinismulu, ilu intempnamu la fratii romani de preste Carpaticu din timpuri imemorabili, asia cãtu nu vomu gresi deducãndu-lu chiaru dela crestinarã ginte nõstre.***) In togmai si in disele capitularie, episcopii si alti bisericani fruntasi cu secularii mai de frunte

coadunati decideau impreuna afacerile civili si eclesiastice externe ale tieriei respective; erã in cestiuu pure dogmatice archipastorii si alti bisericani se retragea si se constituã in camera separata, avendu de a decide in de aceste numai ei singuri, fara concursulu seculariloru. Dara ce se mergemu asia departe, candu esemplulu lu-avemu la noi a casa, de inaintea ochiloru nostri? Dã, pentru cã õre congresele romano-catholiciloru din Transilvani'a, cari pertracta despre bunurile, fundatiunile, crescerea junimei si alte afaceri externe ale acelei bisericii, ce sunt alta decãtu sinõde mestecate, caroru e subordinata comisiunea catholica, asemenea mestecata?

(Va urmã.)

Din monarchi'a austro-ungurãscã.

(Socialismu. Antisemitismu. Rebeliuni. Plutocrazia. Duele. Crime fara numeru. Preparative bellice). Bubele rele si puroioase spargu cu atãtu mai uritu, cu cãtu le-ai coperitu mai bine. Ani de dile fariseii si saduceii din Vien'a si Budapest'a intorcãndu ochii spre ceru multiamiau lui Ddieu, cã ei nu sunt cã francesii nici cã nemtii din Berlin, Lipsi'a si Hamburg, nici cã muscalii, nici chiaru cã anglii, cã-ci la ei statulu si societatea nu sufere de bõle cã alte staturi si popõra. Chiaru si acum, cu ocaziunea rebeliunii de trei dile din Vien'a fariseii aveau fruntea se spuna, cã tãta comedi'a de strade o facura numai baiatãii dela pantofari — Schusterbuben — cei flamendi si golani, candu adeverulu esi la lumina, cã in cele dõue dile din urma, adeca marti si mercuri, pe langa trup'a sergentiloru de politie, care se potã considerã cãtu unu regimentu, au mai fostu comandate preste nõpte asupra rebeliloru dõue regimente de pedestrime si dõue de cavaleria usiõra; au mai lipsitu numai se scõtia si artileri'a asupra lor. Ce e dreptu, cã atãtu politianii, cãtu si ostasimea regulata de linia au avutu ordinu strinsu, cã numai in casuri extreme se faca usu de arme si atunci nu arme de focu, ci numai de sabia si baionetu. Scopulu adeca erã mai multu numai cã se sparga prin glõte, prin masele de õmeni inghesuiti cu miile prin strade si sbierandu cã moru de fõme si de frigu. Industrieriloru saraci si mai virtosu pantofariloru le merge fõrte reu, vai de capulu lor, nu le dã tãmeni de lucru; concurenti'a e mare preste tãta mesur'a. Corporatiunea loru promisesse celoru mai saraci cãtu unu micu ajutoriu din lad'a sa, candu colo, politi'a le sequestrase saraci'a de lada cu vreo 700 fl. tocma pe candu erã se impartia din bani. Omulu de fõme se face fãra selbaticã. Dara ce poteau se faca mai multu glõtele nearmate, decãtu se ia petrii, se sparga capete si se franga manile bietiloru soldati si politiani, se schilavãscã cai, se sfarme ferestrii la bogatii si la saraci, ranindu necontentiu. „Dati-ne de lucru si de mancare.“ Ce e dreptu, cã in casuri de acestea esu cã din pamentu inca si multime de existentie catilinarie, õmeni fara nici-unu capetaiu, hoti dimisi din inchisori, strengari caduti din furci; dara perduti de aceia se folosescu de turburari si rebeliuni mai multu numai cã se fure si se sparga incuietori; astadata inse nu prea citimu dela Vien'a cã s'aru fi facutu jafuri, buna-õra cã in Russi'a, sau cã deunadi in Pressburg. Destulu atãta, cã spitalele din Vien'a in 7 si 8 Nov. se implura de raniti atãtu civili, cãtu si soldati si politiani. Morti se dice cã aru fi remasu numai vreo 2 ori 3. Medicii au de lucru si barbatii de statu au de a meditã.

Daca rebeliunea nu s'a mai continuatu si a patr'a di in Vien'a, caus'a fi numai plõia mare si rece, care urmã de jõi inainte. Intre acestea se intemplã o alta miscare totu in Vien'a. Lucratorii dela sutele de tipografii potu fi considerati cã o classe de õmeni fõrte maltractati acolo, unde se publica diarele cele mari nu numai de siete ori, ci de 13, unele de 19 ori in septemana! Sunt adeca diarie care esu pe fiacare di de dõue ori si altele de cãte trei ori, la care luca cãte dõue serii de õmeni, dio'a, nõptea, fara nici-o pauza. Odata acei lucratori erau bine platiti; acuma cã s'au scumpitu mai virtosu victualiile preste mesura, bietii õmeni nu se mai ajungu. Cei mai multi au si familii. Ei inse ceru nu numai adaosu la simbrii, ci si repausu de odi in septemana, adeca: domineca libera! Proprietarii tipografiloru, cu esceptiune de prea puçini, nu se invoiescu. Asia dara lucratorii facura ceea ce dicu anglii: Strick (streic), incetare dela lucru, pãna nu li se va acceptã tarif'a de simbria asia precum o propunu ei. Sistarile de lucru se intemplaserã si pãna

acuma in alte tieri, din care pe alocurea s'au escatu si rebeliuni; ãta inse cã acea simptoma socialistica se manifestã si in Vien'a.

In cãtu pentru press'a periodica cea mare din capitalele mari, trebue se recunõscã tãta lumea, cã in epoc'a de façia se face cu aceea unu luxu din cele mai desiuchiãte; unu resfatiu, o inuibare de lectura s'a intinsu preste o parte mare a omenimei bunu cu reu, necessariu cu secaturi, sanetosu cu depravatu si desfrenatu, dintruodata, tãte la unu locu asia, in cãtu celu mai puçinu 1/2 din cãte se publica pe fiacare di, potu fi aruncate in focu fara cea mai mica dauna a vreunei classe de õmeni. Cu alte cuvente: pe cãtu unele popõra nu citescu mai nimicu, pe atãtu la altele se citescu tãte nimicurile, secaturi, necalituri, balacarii, misieli.

In Ungari'a cavaleri'a alãga dintr'unu tãnutu in altulu cã se apere pe jidovi. In comitatulu Posionu locuitu de 250 mii suflete, prefecturei nu'i fi lene se publice prin cerculariu, cã escessele si maltractarile de deunadi contra jidoviloru s'au intinsu numai preste 43 de sate si 2 orasie. Adeca cu atãta nu a fostu de ajunsu? Abia se domoli in acelu comitatu, pe candu rescõl'a sparse in vecinulu comitatu Mosionu (Oedenburg), de unde jidovii alãga si sbiãra dupa aparare prin trupe de linia, pare cã popõrale monarchiei aru fi obligate se intretina armat'a imperiala numai cã se apere pe usurari, pe cãrciumarii falsificatori de beuturi si pe toti insielatorii si vagabundii veniti din Galiti'a, Russi'a si Germani'a.

Versare de sange in Aradu. In 11 Nov. se facu alegerea suplementara a unui deputatu la dieta. Doi aristocrati, Petru Aczél (alias Stahl) candidatu de nici-o partida, si Gabriel Kõvér Kossuthianu erau concurentii. Alegerea decurse in regula pe langa precautiunile luate. Sãr'a pe la 7 õre Aczél alesu cu 736 voturi fi proclamatu de reprezentante alu Aradului contra lui Kõvér alesu cu 401 voturi. In aceleasi momente cineva din partid'a lui Kõvér aruncã o pãtra in cãtu opusa; o femeia fu ranita. Atunci trup'a fi comandata cu pusc'a la umeru. O pãtra ranã fõrte greu la picioru pe unu capitanu de pedestrime si mai tardiu alt'a sparse capulu unui capitanu dela calarime. Atunci comandantele ordinã atacu la carne, cavaleri'a sari asupra multimei si curse sange de resbunare. Cãtu sange? nu se scie inca; o plõia bine venita spalã o parte de sange, crutiã si mai multu, pentru-cã multimea cu toti strengarii din Aradu o luã la fuga sanetõsa. Ce rusine pe Aradu!

(La memorandu). Diarele magiare aflandu dela corespondentii lor din Bucuresci (Vãndori et consortes) despre neastepãtele aprobari date memorandumulu romaniloru din Ungari'a si Transilvani'a mai alesu in diarele „Natiunea“ „Timpulu“ (conservativu) din Bucuresci, s'au iritatu din nou si cu atãtu mai multu, cã numai inainte cu cãteva dile telegrafase cineva din Bucuresci la „Pester Lloyd“, cã publiculu capitalei romanesci ar fi primitu rece acelu memorandu si cã acela nu ar aprobã incercarile romaniloru ardeleni de a'si aparã existenti'a, drepturile lor politice, nationali si limb'a. Cã adeca romanii din Romani'a se nu'si bage lingur'a unde nu le ferbe õl'a.

Se nu fia asia ingrijata press'a magiara din acea parte, candu este fõrte bine sciutu, cã romanii din Romani'a tãnu tare la proverbialu vechiu: „Mila'mi e de tãta lumea, dara de mine mi se rupe ãnim'a“, si erasi cã „mai aprõpe'mi e camasi'a decãtu sumanulu“; in fine cã nu s'a vediatu nici-unu romanu din Romani'a, care se'si fia scursu ochii de mil'a romaniloru din acãsta monarchia. Dara cãte unu diariu ici-colea scrie cãte ceva si in favõrea ardeleniloru? Da, ele scriu odata, pãna candu cele magiare scriu de o suta de ori in favõrea ciangailor din Moldov'a si le trimitu ajutorie in bani. Nimicu n'au sciutu romanii din Romani'a despre memorandumulu celoru de aici pãna inainte cu trei septemani; cã-ci daca aru fi aflatu cu cãteva luni inainte despre coprinsulu aceluia, de siguru cã le-aru fi disu cã se nu faca un'a cã aceea, cã-ci ii voru calcã in picioru si sfarmã austriacii si ungurii, carii au tãta poterea in manile lor. Pare cã'i audimu cum aru fi disu: „Aoleo, se nu ve puneti cu ei; vedeti de ve impacati cu densii ori-cum veti scã.“ Adeca cam asia cum invetiã pe ardeleni dn. consulu Voinescu.

Romania.

Din capitala 12 Nov. nou. Camerele fiindu membrii lor in numeru, au inceputu a lucrã, dara dupa cum voru a scã diarele, nu cu acea energia si sporiu, precum cere urgenti'a multor proiecte

*) Pap'a Gregoriu XVI.

**) Sismondi.

****) Vedi respectiv'a bula papale la Jos. Papp-Szilãgyi, Enchiridion juris canon. eccl. orient. cath., M.-Varadini 1862.

*****) Fapt. apost., e. I.; cfr. si despre alegerea celoru siete diaconi. Fapt. apost. c. VI.

******) Vedi s. e. cartea de judecata dela princ. Mateu Basarabu din 1633 (la A. Tr. Laurianu si N. Balcescu Magazinul ist. pentru Daci'a, Bucuresci 1845—51, t. I., pag. 206), si alte asemeni din domni'a mai a fiacarui principe moldo-rom. (acolosi, si la M. Cõgalniceanu. Cronicele Romaniloru Bucuresci 1863—1872.)

de legi puse de ani pe biuroulu camerelor. Se desbata reform'a legeri comunale, la care se totu schimba si reschimba de ani 30 incóce, din dilele lui Stirbei-voda. Preste puçinu se voru dá in discussiune proiectele de adresa la cuventulu de tronu.

Societatea mai alésa a Romaniei se aduna preste érna din tóte partile cá si altadata in capitala. Teatrele sunt cercetate, se pare inse cá mai bine din tóte oper'a italiana, cu care sémena cá publiculu superioru e fórté indestulatu, ceea ce in Bucuresci nicidecum nu este usioru, unde gustulu pentru musica e fórté desvoltatu. Este interessantu se aflamu, cá principele Alexandru Domnulu Bulgariei, care in tómn'a trecuta stetese vreo trei dile la Sinaia, pâna acum a mai fostu de dóue ori in Bucuresci, inse incognito, numai spre a merge la oper'a italiana, dupa care apoi in alta di se întórce éra si la Rusciucu, unde petrece de câtvu timpu. Nu e mirare; junele principe ne avendu nici familia si in Bulgari'a lipsitu de ori-ce distractiune européna, cu care fusese dedatu din prunci'a sa, isi afla placherile sale in societatea romanilor.

Intre acestea veni in Romani'a si principele de Mecklenburg cá óspe si amicu alu familiei regale. Deunadi trecu pe aici marele ambasaduru alu Germaniei Radovicz la Constantinovole si dilele acestea veni dn. Barère din comisiunea danubiana.

Muntele Atos.

(Urmare.)

In muntele Atosu amu pututu ajunge cu vaporu din Saloniu in diece óre pe mare, pe candu trebue cuiva pe uscatu trei dile celu puçinu de drumu pe calu. Am desbarcatu in septemana patimeloru pe malulu „Rusicului“ sau monastirea s. Pantelimonu, cladita mai multu de romani, dar locuita numai de rusi si de greci.

Acésta mare chinovie cu multu este cea mai bogata si una dintre cele mai smerite si ospitaliere monastiri din santulu munte. M'amu opritu acolo trei dile, candu m'amu incredintiatu, cá nu tóte manuscriptele din tierile nóstre s'au inventoriatu in publicatiunile straine care s'au tiparitu. Astu-felu, domnu Victor Langlois in „Le mont Atos et ses monastères“ Paris, 1867 — carte ce coprind numerulu celu mai mare de documente descoperite in peninsula atonica — nu face mentiune la „Rusicu“ de cátu in totalu de vreo 27 documente din Romani'a; pe candu amu pututu aduce 32; adeca, 4 in slavonesce, din care celu mai vechiu este din 1487, — 15 in romanesce, din care celu mai vechiu din 1709 si 13 in grecesce, din care celu mai vechiu cu data 1644. Aceste hrisóve n'amu avutu trebuintia de a le copia; pentru cá parintele bibliotecaru a bine-voitu a mi le procura tóte in extenso, impreuna cu traducerea loru in russesce, tiparite intr'unu volum cu 618 pagine, (anexa Nr. 1) intitulatu: „Acta, praesertim Graeca, Rossici in monte Atos monasterii.“ Manuscriptele aceste s'au publicatu in Kiev la 1873, spre a servi de probe in debaterile conflictului ivitu intre rusi si greci pentru posesiunea monastirii s-tului Pantelimonu, despre care cestiune interessanta pentru noi se scrie pe largu in alaturata carte (anexa Nr. 2) tiparita la 1874, in Constantinopolu: „Opuscule sur la question du Couvent de St. Pantélimon au mont Atos, par un ami de la vérité.“

■ Din idioritmi'a Vatopedului, unde amu vediutu vestit'a cruce, despre care se crede cá Constantinu a purtat-o prin resbóie pe Labarum, cum si bogat'a biblioteca, care coprind celu mai vechiu exemplariu cunoscutu din geografi'a lui Ptolemeu si a lui Strabonu, amu trecutu muntii calare spre apusu, si, insoçitu de cavasi cu flinte, amu ajunsu in murgulu seriei la monastirea Zugrafului. In acestu locasiu de rugaciune alu Bulgariloru, unde sunt bine primiti aprópe 25 de calugari romani, amu fostu intimpinatu archieresce in sunetu clopoteloru si condusu in biserica sobornicésca de preoti imbracati in odajdii, cu icónele in bratie. Dar m'amu opritu indata pe pragulu bisericeii se privescu in miscare polieleulu cu lumini, cununa de stele imprejuru policandrilui din mijlocu, care se legana spre altariu cu multime de luminari, aprinse tóte, cum se mai obicinuesce pe la serbatori prin monastirile din muntele Atosu. Si m'amu inchinatu cu deosebita smerenie in biserica a lui Stefanu celu Mare; pentru cá n'amu potutu ascunde bucuri'a mea, candu amu auditu pe calugari cântandu in romanesce, pe candu diaconulu se ruga lui Ddiu cá se inmultiesca dilele de sanata pe tronu ale regelui nostru Carolu I.

Egumenu monastirii, parintele Climentu, carui trimitu acum in publicu multiamirile mele pentru

curtenia cu care a bine-voitu a me ospata, s'a grabitu a pune voiosu in vederea ochiloru mei tóte odórele, stégurile si portretele lui Sfantu-Stefanu-Voda. Din nenorocire nu m'amu pututu opri de cátu o singura nópte in Zugrafu. Amu vediutu inse dóue stéguri bine conservate in forma de prapure bisericesci; unulu, care se crede a fi stindardulu victoriosu, ce purta in resbóie Stefanu celu Mare, este de pâna tiesuta cu argintu, imprejuru cu plisa galbena si cu inscriptiuni religióse pe ambele parti. Are in lungime unu metru, mai totu atátu in latime si taiatu este in trei coltiuri.

Pe o parte se vede cusutu in firu de argintu cu metasuri albe, galbene si verdi botezu lui Christosu; pe de alta parte, Santu George in vestinte de catifea rosie, calare pe calu, de metasa alba. Unu altu stégu, trimisu pentru serviciu bisericescu, este camu in aceeasi marime de pânsa, pe care se vede pe metasa cusutu cu sirma de argintu Santu George, care siede pe scaunu si sub picióre sdrosesce unu balauru cu trei capete. Doi angeri ii punu coróna pe capu; éra in jurulu stégului se citesce in slavonesce alaturat'a rugatiune (anexa Nr. 3) cátra Santu-George.

Cu mine am luat, spre a vi le oferi, trei copii: o litografie care represinta pe Stefanu celu Mare (anexa Nr. 4), unu manuscriptu despre pomelniculu familiei sale (anexa Nr. 5) si o fotografie de pe icóp'a mare a S-lui George, (anexa Nr. 6) care trece se fia lucrata chiaru de santulu in persóna, din care cauza s'aru fi si numitu acésta monastire a Zugrafului.

Santulu George este popularu in Romani'a. Se dice cá Stefanu celu Mare, respinsu de latari in ataculu seu d'ántaiu la cetatea Alba, aru fi trecutu Prutulu si s'aru fi opritu o nópte in monastirea Dobrovetiului, cá se se inchine:

— „Inputernicesce-me dómne, in potri va vrasmasiloru tieriei mele; cá prea de totu le place se se imbete cu sange romanescu!“

Aru fi respunsu Santu George:

— „Daca n'ai tu, Stefane, puteri indetule, Dumnedieu are multe! Me voi lupta si eu langa tine si vomu nimici noi impreuna pe Tatari; numai, dreptu recunoscintia, tu din temelie vei ridica monastire lui Dumnedieu pe muntele Atos!“

A biruitu si s'a tinutu de cuventu; cá-ci, inainte de a trece la nemurire, a ziditu Stefanu celu Bunu din nou monastirea Zugrafului cu hramulu Santu George, careia a si inchinatu veniturile Dobrovetiului.

Pomelniculu lui Stefanu-Voda coprind preste 50 de nume deosebite, care se pomenescu regulatu in tóte dilele la santu jerfelnicu.

Biserica veche sobornicésca, ce Stefanu celu Bunu a claditu in 1502 s'a ruinatu in anulu 1800; éra pe vechile sale temelii s'a reconstruitu unu nou cathiconu la 1802, in care se vede zugravitu in artica pe zidu portretu lui Stefanu celu Mare cu alti trei: Alexandru-Voda, Vasile-Voda si unulu alu carui nume n'amu potutu descoperi. Aceste patru portrete s'au zugravitu in 1817. Stefanu apare cu barba multu mai lunga si mai stufósa de cátu in alaturata litografie si n'are sabie, din cauza pictorului, care s'a temutu intr'unu tinutu musulmanu a da arme celui mai falnicu invingatoru alu Turciloru.

Mi s'a spusu inse, cumcá adevérat'a copie de pe portretulu eroului nostru-astu-felu cum érá zugravitu in biserica sa veche aru fi tocmai alaturata litografie, ce mi s'a datu de parintele egumenu si care trebue se ve fia cunoscuta de multu. In casulu acesta, portretulu a trebuitu se fia lucratu de pe alta copie veche; pentru cá litografia s'a descoperitu cam in anulu 1820, pe candu biserica veche s'a derimatu in 1800.

N'amu avutu timpu a cerceta si archivele monastirii Zugrafului, cu tóte cá coprind multe hrisóve din tierile nóstre.

Domnule presiedinte, pentru istori'a generala a Romaniloru sunt adevérate comori ascunse in monastirile din muntele Atos, unde se potu afla depuse chiaru multime de sineturi despre vechile numiri, hotare, impositie, numeru de locuitori si altele, relative mosiiloru númeroase din Romani'a, ce statulu a secularisatu in dilele lui Cuza-Voda.

Gubernulu russescu a trimisu a explora peninsula a atonica pe dnulu Sevastianofu, insoçitu de architecti, de fotografi, de pictori; éra materialulu adunatu in Petersburg se compune ca fotografii numai, din preste 4000, dintre care 3500 reproducu aprópe 5000 pagine de manuscripte. Din scrierile lui Uspensky, Abramovici, Müller si Sevastianofu a potutu unu autoru francesu, domnu Langlois se publice pe largu in 1867 notiie despre mai totu ce privesce sciinti'a in tier'a monastirésca.

Intre documentele despre care se face mentiune, amu pututu observa, cá preste una sutu manuscripte in limbele romana, slavona si grecesca privescu anume pe Romani. Deosebitu insa de hrisove, amu gasitu o multime de pomelnice ale familiiloru nóstre domnitóre, portrete de domni si dómne cu copii loru, multe si ciudate, cum este Mihaiu Vitézu pe zidu la Simopetra zugravitu cu barba de totu alba, monumentulu mitropolitului Teofanu, care a muritu in „Dochiaru“; stem'a tieriloru nóstre pe portile bisericeii „Russicu“ si multe altele. Inscriptiunile mai cu séma de pe zidurile bisericelor sunt cu totulu insemnate pentru noi; astu-felu, in monastirile Xenofu si Dochiaru se vorbesce pe petre despre nisce inalte persóne din 1545 si din 1567, care de siguru au fostu romani. Aceste dóue inscriptiuni s'au publicatu chiaru cu literile loru paleografice in „Mémoire sur une mission au Mont Atos par M. Bayet“ Paris, 1876 — fara insa cá textulu se fia fostu explicatu bine de straini; pentru cá, spre exemplu, cuvintele grecesci; ἄρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνου Κονταβονίκου din inscriptiunea bisericeii Xenofului s'a tradusu in limb'a francesca: „très-illustre voivode seigneur Kontouvornikos!“

(Finea va urmá.)

Sciri diverse.

— (Unu mare falimentu). Vechi'a casa din Bucuresci si Vien'a Popper si Wiesner a incetatu platile. Passivulu este, se dice, de 1.500.000 florini. Nu se scie daca falimentulu este fraudulosu sau provenitu din vreo nenorocire.

Este téma cá voru cadea si alte case de aici, in urm'a acestei catastrofe. („Resb.“)

— S'au trasu autorizatiunile date societatiilor anonime straine „Banca nationala de asigurare asupra vietiei, din Vien'a“, si „Azienda asiguratice, din Triest“, tinendu-se consemnate sumele depuse cá garantii de acele societati, pâna la lichidarea afaceriloru loru cu asigurati din Romani'a, conformu regulamentulu societatiilor anonime. („Timpulu.“)

— Suntemu informati, cá ilustrulu nostru poetu, d. V. Alexandri, sub inriurirea unei inspiratiuni fericite, a scrisu urmatorulu catrenu, ineditu inca, care e menitu a fi sapatu pe frontispiciulu palatului deia Sinaia:

„Eu Carolu si alu meu poporu
„Claditu-am intr'unu gandu si doru,
„In timpu de lupte-alu seu regat,
„In timpu de pace-alu meu palatu.“

(„Timpulu.“)

— (Bóle.) Aflamu cá între locuitorii din comun'a Barja, plasa Targu, s'a ivitu mai multe soiuri de bóle, precum, ametiela, curgerea ochiloru, provenite de durerea capului si slabiciune de corpu si de picióre.

Asemene in comunele: Untiestii si Eruntisienii s'a ivitu Angina difterica între copii, multi din ei chiaru au si incetatu din viétia. („Timpulu.“)

— (Unu fenomenu.) Betranulu I. Gisiner, cunoscutu in Bârladu cá fostu medicu, orbu la amendoi ochii de acuma 27 ani, a si perdutu inainte de 6 ani calitatea de a vorbi. Ori-ce mijlocu intrebuintiatu era zadarnicu de a putea redobandi vocea. Surprinderea éra dara mare, candu acum, Marti la 25 l. c. sculandu-se din patu a inceputu a vorbi! La inceputu, greu putea pronuntia cuvintele dupa o gandire indelungata, dar acum dupa trei dile vorbesce curatu cu glasu sonor; si isi amintesce despre intemplantile trecute de multu timpu. Este atátu mai multu de miratu, cá fiindu dejá in vârsta de 85 ani, tine bine minte, cá a bobanditu diploma cá medicu la anulu 1831 lun'a Ianuariu. („Timpulu.“)

Artemiu Trifanu in Sibiu.

(121)

Strad'a Macelariloru Nr. 41.

Cá croitoriu de vestminte barbatesci, imi recomand cátra p. t. publicu romanu din locu si inprejuru magazinulu meu de stófe, bine asortatu, cu cele mai solide stófe curente si durabile; vestmintele facute dupa cele mai nóue fasóne, gatate finu si cu gustu, pe langa pretiuri convenabile si executare punctuala. Totu atátu sunt in stare a servi cu reverendi pentru preoti gr.-or. si gr.-catol. facute si gatate conformu regulamentelor relative la porturile preotiesci.

Editoru si redactoru responsabil: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Kraft.**